

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-63>

УДК 338.2:004(477):614.46

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ЯК СТРАТЕГІЧНА ПЛАТФОРМА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

DIGITALIZATION OF THE ECONOMY IN THE CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC AS A STRATEGIC PLATFORM FOR THE DEVELOPMENT OF THE STATE ECONOMY

Дашко Ірина Миколаївнадоктор економічних наук, професор,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5784-4237>**Михайліченко Любомир Володимирович**здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3545-0805>**Dashko Iryna, Mykhailichenko Lubomir**

Zaporizhzhia National University

В даній статті розглянуто особливості цифровізації економіки в умовах пандемії COVID-19. Досліджений вплив пандемії на загальний розвиток світової економіки та міжнародної торгівлі. Проаналізовано роль цифрових технологій в період COVID-19 та визначено їх вплив на розвиток світової Інтернет-торгівлі. Досліджено загальний стан розвитку ринку діджиталізації в Україні та проведено короткий аналіз державної підтримки інформаційної сфери України. Проведено SWOT-аналіз використання цифрових технологій в Україні. Визначено перспективи розвитку політики цифрової трансформації в Україні.

Ключові слова: COVID-19, пандемія, коронавірус, цифровізація, Інтернет-торгівля, інформаційні технології, цифрові технології, бізнес-процеси, діджитал, електронна комерція, ринок.

This article examines the features of digitization of the economy in the context of the COVID-19 pandemic. The influence of the pandemic on the general development of the world economy and international trade has been studied. The role of digital technologies in the period of COVID-19 was analyzed and their impact on the development of global Internet trade was determined. The general state of development of the digitalization market in Ukraine was studied and a brief analysis of state support for the information sphere of Ukraine was carried out. It is noted that the COVID-19 pandemic has led to changes in consumer behavior patterns and affected the structure of consumption. It examines the use of social distancing, quarantine and other measures to combat the COVID-19 pandemic, which has led to a surge in e-commerce, which suggests that consumers have become more likely to shop online, especially for essentials, food, household goods and medicine. The most visited trading platforms among Ukrainians were studied, in particular: the online store "Rozetka", "PROM" and AliExpress, which speaks of the development of the digital market in Ukraine, which is quite powerful. It was determined that the most important role of digital technologies in public administration is to increase the efficiency of management according to such basic indicators as: the level of trust of citizens in public authorities, the degree of openness and transparency of government activities, the level of involvement of citizens in making public-authority decisions, and the level of corruption of our public authorities. A SWOT analysis of the use of digital technologies in Ukraine was conducted. The process of introducing information technologies in the state administration in Ukraine is characterized, which is characterized by a number of problems, which are primarily related to the low level of funding of e-government projects by the state, the insufficient level of knowledge in the field of the use of digital technologies and their capabilities by senior citizens, as well this is the habit of paper documents, the lack of interest of civil servants in the transparency of their activities and their corruption schemes. It was analyzed that in order to eliminate the above-mentioned problems, it is necessary not only to stimulate the use of new information and communication technologies in public administration, but also to change the system itself. The prospects for the development of digital transformation policy in Ukraine have been determined.

Keywords: COVID-19, pandemic, coronavirus, digitalization, e-commerce, information technology, digital technology, business processes, digital, e-commerce, market.

Постановка проблеми. У зв'язку з розвитком цифрових технологій роль інформації в економіці швидко зростає і вміння працювати з нею стає найважливішим фактором конкурентоспроможності не тільки підприємства, а й країни. Перетворення інформації в найважливіший ресурс розвитку економіки якісно змінило її структуру, що дозволило заявити про становлення постіндустріальної економіки. Інформація стала важливим об'єктом підприємницької діяльності, і частка ринку інформації в економіці країн світу почала неухильно зростати. Основним каталізатором переходу світової спільноти на тотальну цифровізацію стала пандемія коронавірусу, яка пришвидшила зростання інтернет-торгівлі та призвела до зростання економіки країн світу саме через використання онлайн-торгівлі й впровадження цифрових технологій в стандартні бізнес-процеси. В результаті виникає важливість дослідження цифровізації економіки в умовах пандемії COVID-19 та її вплив на економіку країн, що обумовлює актуальність теми даної наукової статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання про цифровізацію економіки в умовах пандемії COVID-19 були висвітлені багатьма зарубіжними та вітчизняними дослідниками,

зокрема: А. А. Асановою [14], Д. В. Дубовим, С. В. Дубовою [15], С. І. Куценко [16], В. В. Єгановим [17] та ін.

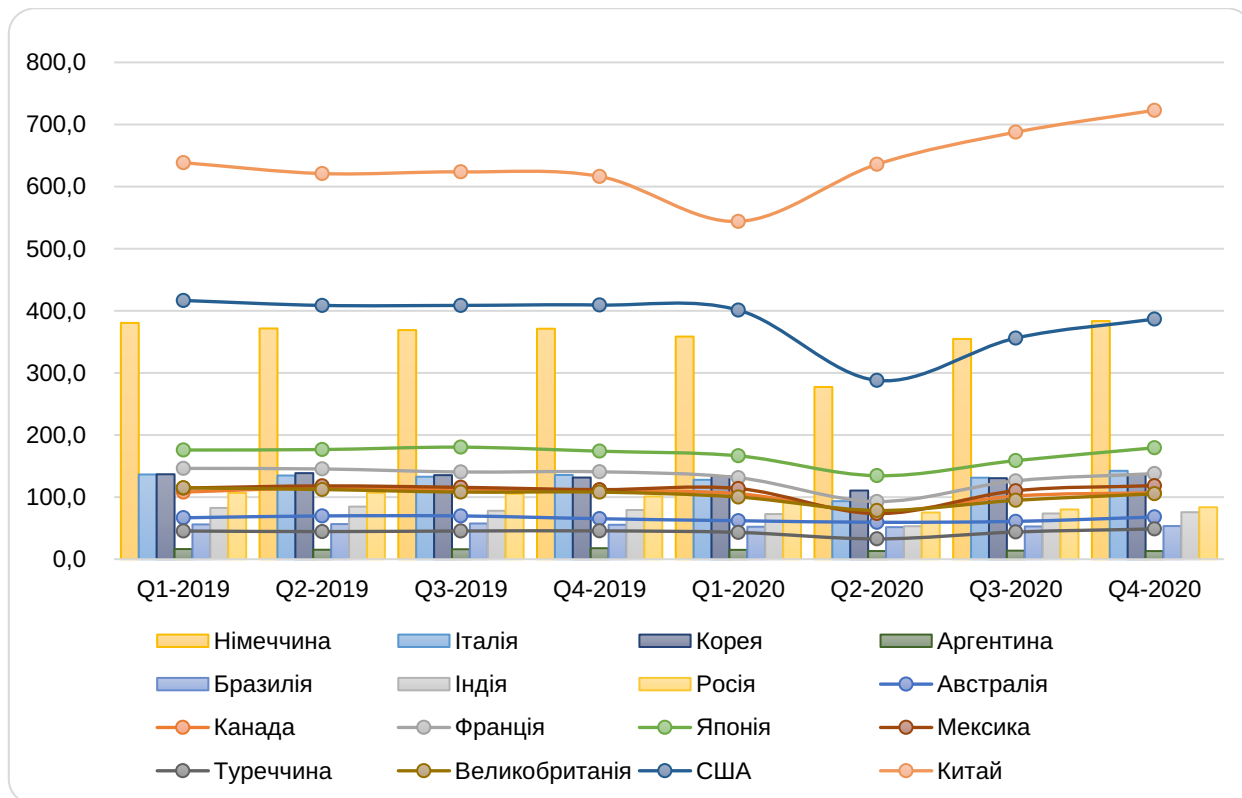
Метою даного дослідження є аналіз впливу COVID-19 на розвиток цифрових технологій та їх застосування на прикладі країн світу та України.

Пандемія COVID-19 призвела до різкого падіння світової торгівлі, а згідно даних світової організації торгівлі у 2020 році відбулося зниження обсягу світової торгівлі на 9,2%. У той же час торгівля товарами швидко відновилась, а торгівля послугами відстала.

Проаналізуємо динаміку міжнародної торгівлі країн G20 за період 2019–2021 років поквартально (рис. 1).

Ситуація, що склалася в результаті пандемії коронавірусу прискорила і так швидкі процеси цифровізації, тому актуальними на сьогодні стали тренди більш активного впровадження технологій віртуальної і доповненої реальності, економіки вражень, використання засобів електронної комерції в бізнесі та реалізація інноваційних цифрових проектів з розвитку та відновлення економік країн світу.

Ще до пандемії COVID-19, світова економіка перебувала в стані рецесії, фондові ринки «перегрілися», а економічне зростання

Рис. 1. Динаміка міжнародної торгівлі країн G20 за період 2019–2021 рр., млрд дол.

Джерело: розроблено авторами на основі даних джерела [1]

у розвинутих країнах уповільнилося. Отож, на рис. 2 розглянуто аналіз стану світової економіки в умовах пандемії (рис. 2).

Аналізуючи прогнози на відновлення світової економіки, то можна говорити про покращення росту основних показників, яке почалося вже відбуватися у 2022 році, так як світ пристосувався до життя в умовах пандемії, а цифрові технології призвели до відновлення бізнесу і викликали його тотальну цифровізацію.

Через пандемію COVID-19, яка була зафіксована в грудні 2020 року в Китаї, ціни на нафту на світових ринках продовжили падати швидкими темпами. Таким чином, ціна Brent знизилася з початку року майже з 58,16 доларів за барель до 19,78 доларів (рис. 3).

В першій половині 2020 року світова пропозиція нафти перевищила попит. Коронавірус лише сприяв подальшому зниженню ціни, що призвело до великих збитків бюджету не тільки компаній нафтової сфери, але і економік багатьох нафтовидобувних країн.

В підсумку проаналізуємо вплив коронавірусу на світову торгівлю золотом, дослідивши динаміку його ціни за цей же період (рис. 4).

До 2020 року середньорічна ціна на золото становила 1 700 доларів США за унцію, а в 2020 році попит на золото в світі досяг 1833 метричної тонни. У січні 2021 року

середня ціна за унцію чистого золота становила 1758 доларів США. Низька ціна на золото у лютому 2021 році була спричинена відновленням карантину через епідемію коронавірусу у світі – це падіння тривало до середини березня, а після, ціна на золото піднялася і почала зростати. Таким чином, епідемія коронавірусу, яка почалася у 2020 році мала істотний вплив на розвиток світової економіки в період 2020–2021 рр., так як не тільки підприємства, а й всі країни світу зазнали значних втрат від її наслідків.

Пандемія COVID-19 вплинула на розвиток електронної комерції, але незважаючи на те, що через глобальну пандемію загальний обсяг роздрібного продажу у світі скоротився на 3,0 % до 23,839 трлн. доларів США, то обсяг онлайн-торгівлі зріс на 27,6% у 2020 році і становив 4,280 трлн. доларів США.

Застосування соціального дистанціювання, карантину та інших заходів реагування на пандемію COVID-19 призвело до того, що споживачі збільшили кількість покупок в Інтернеті, збільшилося використання соціальних мереж, Інтернет-телефонії та телеконференцій, а також потокового відео-фільмів. Це призвело до різкого зростання продажів споживачів (B2C) та збільшення обсягів електронної комерції між підприємствами (B2B). Збіль-

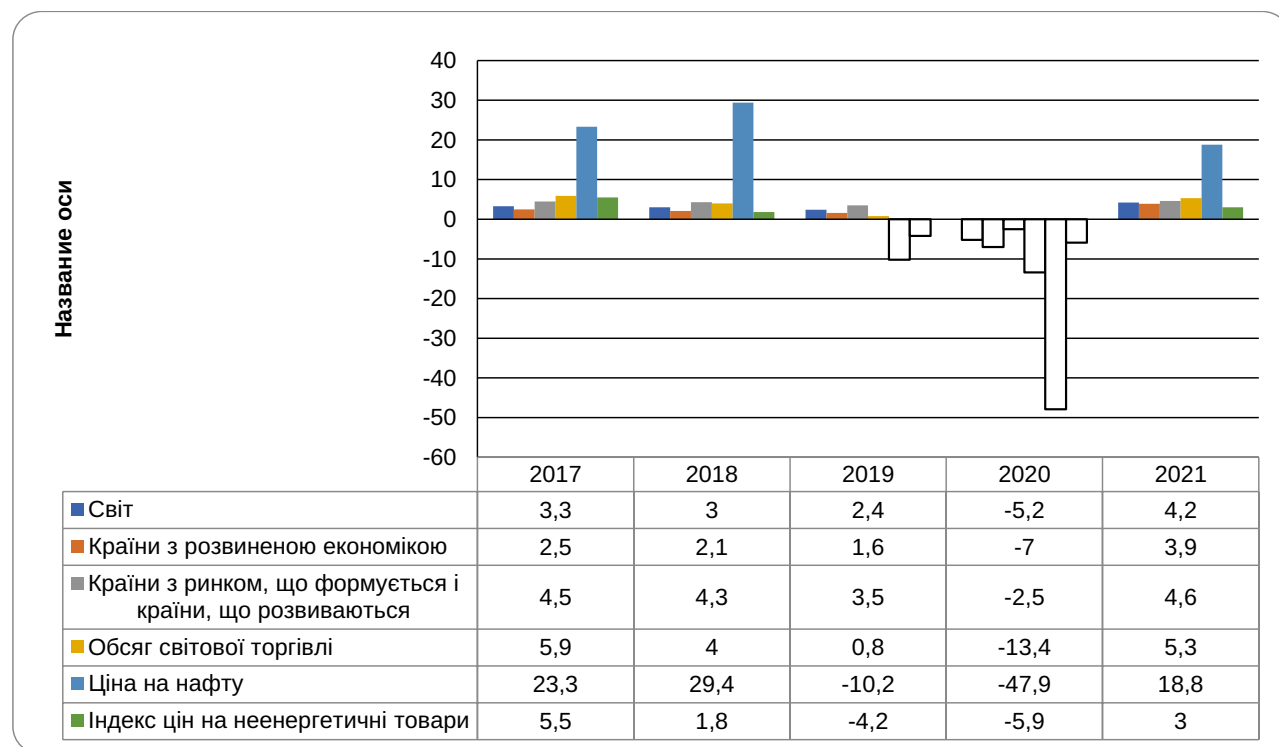
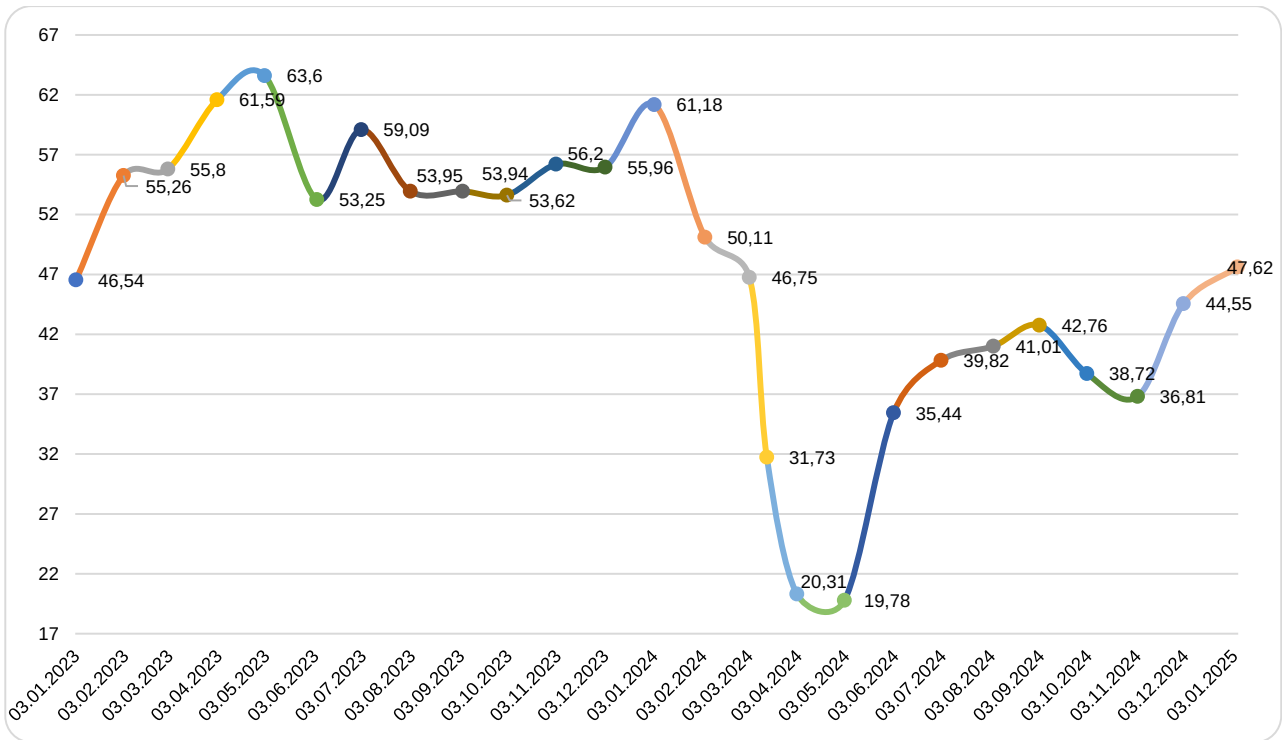
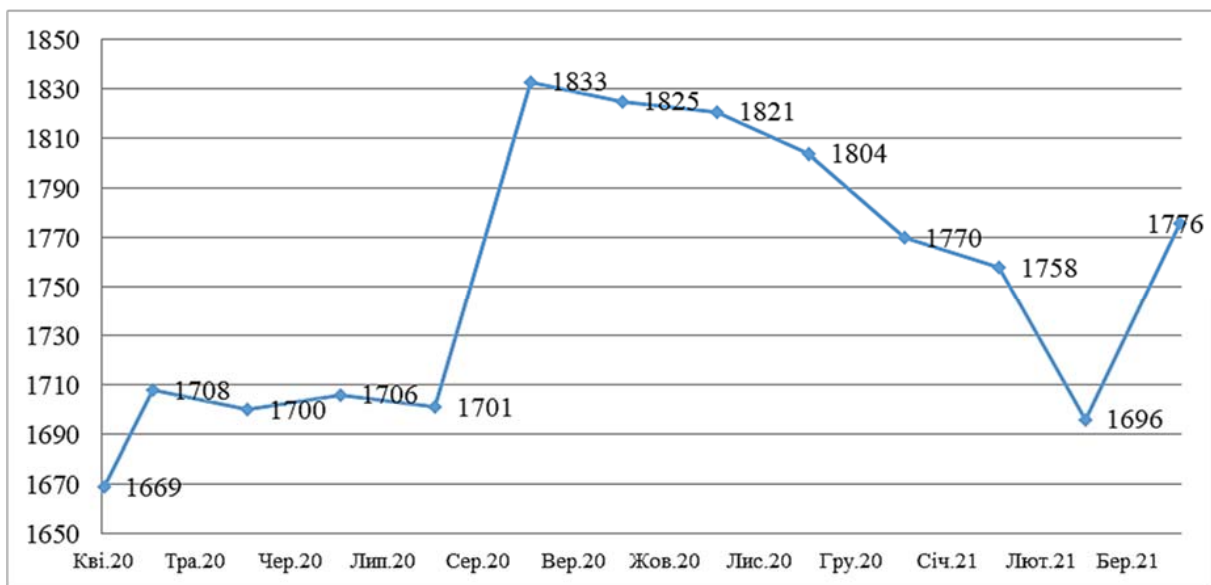

Рис. 2. Аналіз стану світової економіки за 2017–2021 рр.

Джерело: розроблено авторами на основі даних джерел [3; 4]

Рис. 3. Динаміка цін на нафту за 2019–2021 рр.
 Джерело: розроблено авторами на основі даних джерела [4]

Рис. 4. Динаміка цін на золото за 2020–2021 рік, доларів США
 Джерело: розроблено авторами на основі даних джерел [5; 6]

шення обсягів споживчих продажів особливо помітно у сегментах реалізації товарів медичного призначення, товарів для дому, товарів першої необхідності та продуктів харчування.

Для кращого розуміння світових тенденцій розвитку електронної комерції необхідно

проаналізувати особливості динаміки її регіонального розвитку до та після пандемії (рис. 5).

Слід зазначити про швидке зростання обсягів електронної торгівлі у 2020 році порівняно з 2019 роком (понад 20%) у більшості регіонів, крім Близького Сходу та Африки. Насамперед це

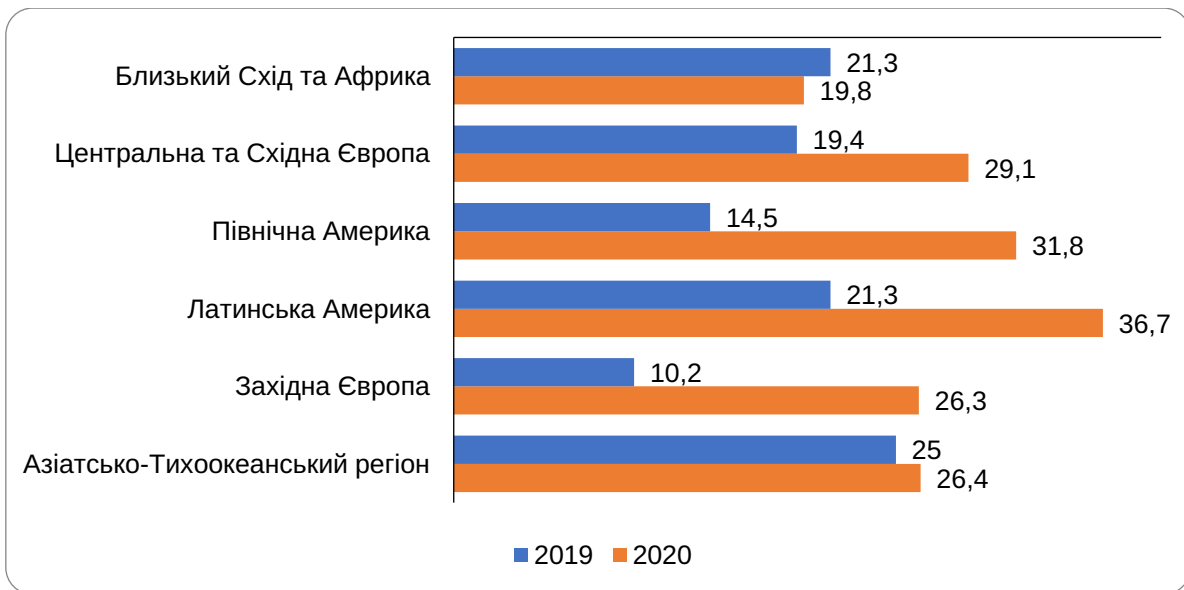

Рис. 5. Динаміка електронної торгівлі до та після COVID-19, %

Джерело: розроблено авторами на основі даних джерел [7; 8]

пов'язано з глобальною пандемією COVID-19. Також важливою є тенденція до збільшення темпів розвитку електронної комерції в розвинених країнах. Тобто пандемію можна вважати каталізатором другої хвилі розвитку електронної комерції на старих ринках.

На основі вищезазначеного доцільно проаналізувати зміни обсягів та темпів розвитку електронної комерції у провідних країнах світу. Таблиця 1 відображає зміни у складі та обсяг продажу електронної комерції у першій десятці країн світу.

Аналіз даних табл. 1 показує, що склад країн-лідерів за обсягом електронної комерції 2020 році порівняно з 2019 роком змінився. Перше місце у світі зі значним відривом вже давно посідає Китай. Слід зазначити, що дев'ять із десяти країн рейтингу 2020 року перебувають у трьох регіонах – Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, Північній Америці та Західній Європі. Найбільші темпи зростання обсягів електронної торгівлі спостерігаються у США, Великій Британії та Японії.

Найбільш високі темпи зростання обсягів електронної торгівлі під впливом пандемії COVID-19 (2019–2021 рр.) мають такі регіони: Латинська Америка, Північна Америка, Центральна та Східна Європа. Особливу роль подальшому розвитку електронної комерції грає Китай, на нього припадає близько половини світової електронної комерції.

Оцінюючи перспективи розвитку електронної комерції у найближчі роки, слід зазначити, що пандемія COVID-19 призвела до

зміни моделей споживчої поведінки та вплинула на структуру споживання. Застосування соціального дистанціювання, карантину та інших заходів щодо протидії пандемії COVID-19 призвело до сплеску електронної комерції, а це означає, що споживачі стали частіше купувати в Інтернеті, особливо предмети першої необхідності, продукти харчування, товари для дому та ліки.

Згідно даних Експертів Всеукраїнської Рекламної Коаліції у 2020 році зростання ринку Інтернет-реклами продовжилося і ключовими факторами такого зростання стали Facebook для SMM реклами, та Google (YouTube) для онлайн-відео і пошуку. У 2022 році прогнозується також подальше зростання частки мобільного трафіку, що пов'язано з позитивною динамікою збільшення мобільного споживання Інтернету населенням України. Проаналізуємо розвиток ринку діджитал України за 2020–2022 роки (рис. 6).

Порівнюючи 2017–2020 роки ринок діджитал в Україні шалено зріс (+325%). За період пандемії у 2020 році зростання ринку складало 10%. Україна поступово починає входити в Інтернет суспільство і використовувати Інтернет-технології як потужного каталізатора розвитку і інновацій.

За офіційною статистикою українських сайтів, близько 67% українських інтернет-користувачів відвідують сайти, пов'язані саме зі сферою електронної комерції. Електронна комерція стала найбільш динамічною за останні два роки, коли через пандемію коро-

Таблиця 1

Топ-10 країн за обсягом продажу електронної комерції у 2019–2021 роках, млрд. дол. США*

Країна	Роки			2020 р. / 2019 р., %	2021 р. / 2020 р., %
	2019	2020	2021		
Китай, без Гонконгу	1934,78	2296,95	2779,31	18,72	21,00
США	586,92	794,5	843,15	35,37	6,12
Великобританія	141,93	180,39	169,02	27,10	-6,30
Японія	115,4	141,26	144,08	22,41	2,00
Республіка Корея	103,48	110,6	120,56	6,88	9,01
Німеччина	81,85	96,86	101,51	18,34	4,80
Франція	69,43	73,8	80	6,29	8,40
Канада	49,8	39,22	44,12	-21,24	12,49
Індія	46,05	55,35	67,53	20,20	22,01
Іспанія	34,5	36,4	37,12	5,51	1,98

Джерело: розроблено авторами на основі даних джерела [9]

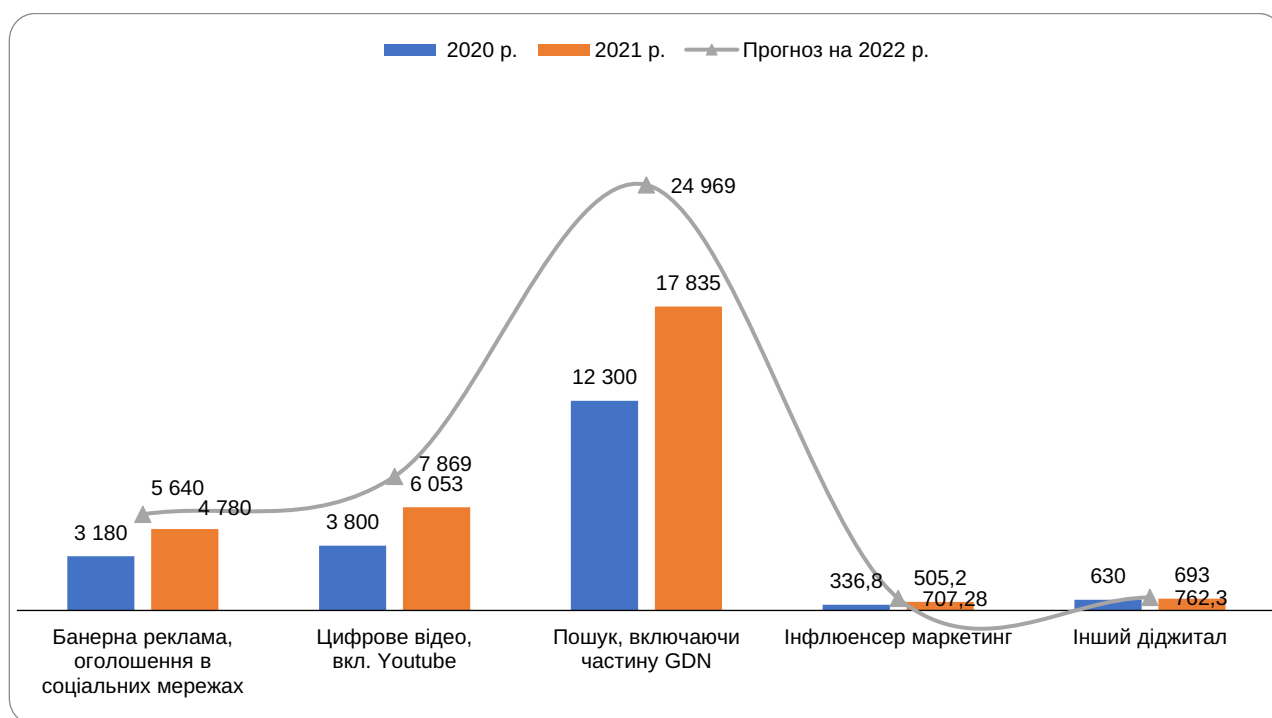

Рис. 6. Динаміка ринку діджитал в Україні за 2020-2022 рр., млн грн

Джерело: розроблено авторами на основі даних джерела [10]

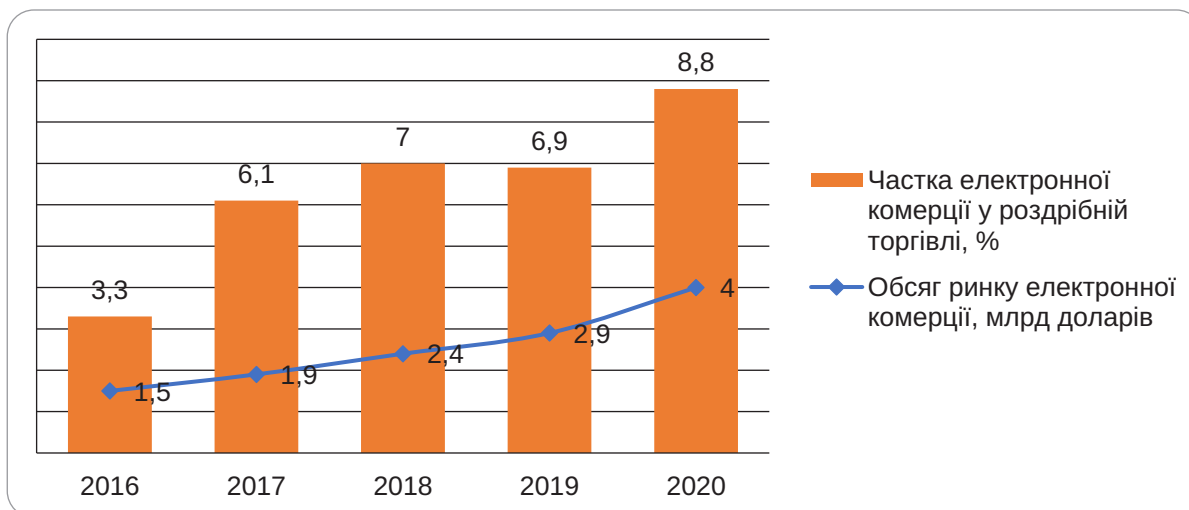
навірусу на зміну фізичним магазинам прийшли онлайн-магазини, головною перевагою яких стала низька ціна та доставка додому. Отож пропонуємо розглянути ріст електронної торгівлі в Україні та визначити її частку в роздрібній торгівлі (рис. 7).

Далі проаналізуємо основні маркетплейси України, які найбільше відвідують українці (рис. 8).

Як видно з рис. 8 найбільш відвідуваним серед українців торговим майданчиком є інтернет-магазин «Rozetka», наступним у рейтингу є сайт «PROM» і замикає трійку лідерів серед торгових майданчиків AliExpress.

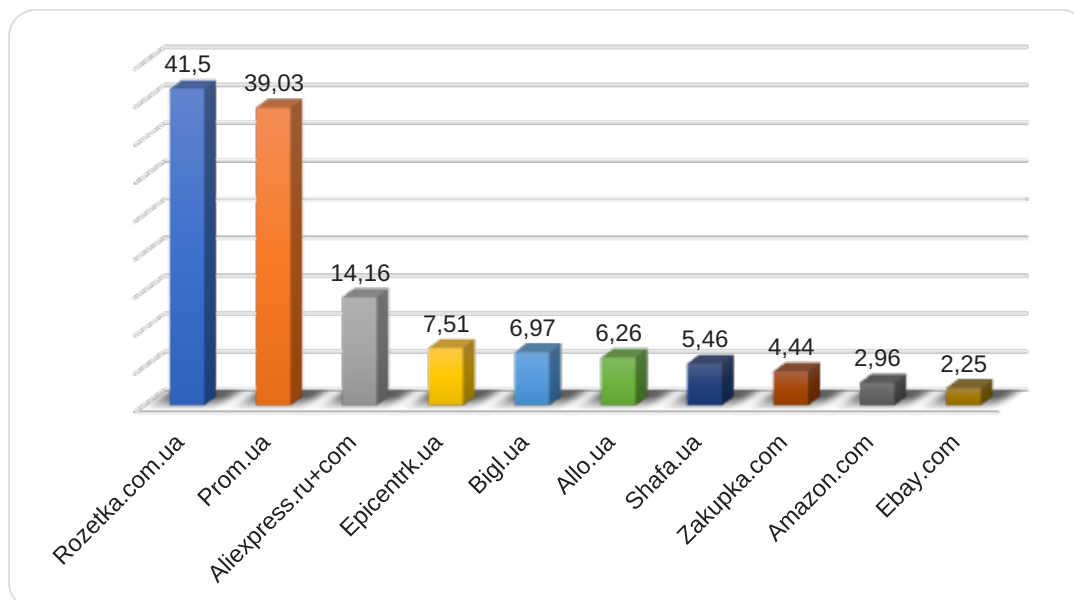
За результатами дослідження можна сміливо сказати, що розвиток діджитал ринку в Україні є досить потужним. Також варто зазначити, що ринок напрочуд молодий і з нерозви-

Рис. 7. Динаміка електронної комерції та її частка у роздрібній торгівлі України за період 2016–2020 років

Джерело: розроблено авторами на основі даних джерела [11]

Рис. 8. Кількість відвідувань маркетплейсів українськими покупцями станом на липень 2020 р., млн осіб

Джерело: розроблено авторами на основі даних джерела [12]

ним рівнем конкуренції, який існує на інших ринках.

Отже, розвиток сучасного інформаційного суспільства є ключовою тенденцією сьогодні, що спричиняє серйозні перетворення у системі державного управління та адміністрування. Такі перетворення тісно пов'язані з необхідністю державної участі у створенні політичної, економічної, соціальної, технічної та технологічної бази для становлення електронної демократії.

Нагадаємо, що 20 вересня 2017 року згідно розпорядження КМУ № 649-р було ухвалено Концепцію розвитку електронного урядування в Україні до 2020 року [13], в якій зазначено, що електронне урядування – це форма організації державного управління, яка повинна сприяти підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для створення

нового типу держави, з орієнтацією на задоволення потреб громадян [13].

Як засвідчує досвід інших країн, запуск електронного уряду це доволі складний процес. Тому для України дуже важливо серйозно проаналізувати досвід кількох європейських держав, для зменшення кількості помилок та недоліків. Тому що, як і будь який суспільний процес, процес інформатизації має як переваги так і недоліки. Перш за все, використання інформаційно-довідкових та аналітичних систем має позитивний вплив на сферу державного управління та породжує можливості для покращення і збагачення практики державного управління [14].

Наша держава вже використовує інформаційні технології в державному управлінні, але для того щоб отримати статус відкритої публічної влади, нашій владі потрібно більш

зжавіше впроваджувати інформаційні технології. Як засвідчує практика електронне урядування є найефективнішим засобом боротьби з корупцією.

Великим проривом у галузі цифрового урядування стало ухвалення законопроекту «Про електронні активи» [15], основною метою якого стала легалізація криптовалюти в Україні. Даний закон дозволить міжнародним компаніям та громадянам України вільно використовувати свої електронні активи для ведення бізнесу та для особистих потреб.

На сьогодні легалізація криптовалюти є одним із найважливіших проривів не тільки у світовій економіці, але й в Україні. Так як з ухваленням та прийняттям вище згаданого законопроекту в Україну мають поступи іноземні інвестиції міжнародних бірж та компа-

Таблиця 2

SWOT-аналіз використання цифрових технологій в державному управлінні

<p>Strengths (сильні сторони)</p> <ul style="list-style-type: none"> - демократизація сфери публічного управління відкритість та прозорість діяльності суб'єктів публічного управління та підвищення рівня довіри громадян та суспільства до органів та інститутів публічного управління; - зменшення корупції серед держслужбовців та посадових осіб органів публічного управління; - зменшенні кількості помилок, можуть робити службовці при здійсненні своєї діяльності, через автоматизацію певних управлінських процесів; - велика економія ресурсів таких як час, кошти та персонал 	<p>Weaknesses (слабкі сторони)</p> <ul style="list-style-type: none"> - використанням інформації не за призначенням особливо персональних даних, які знаходяться в інформаційно-комунікативних системах; - кіберзлочинність, яка може спричинити блокування роботи органів публічного управління; - можливе розкриття конфіденційної інформації; - не достатня кількість освічених кадрів та не має належного державного забезпечення оргтехнікою; - залежність від одного сервера, бо в разі поломки, може зникнути вся заведена база даних
<p>Opportunities (перспективи/можливості)</p> <ul style="list-style-type: none"> - зменшення рівня корупції в органах державного управління; - підвищення іміджу нашої держави в сфері інформаційного та технологічного розвитку підвищення комп'ютерної грамотності та культури наших громадян, службовців та посадових осіб; - створення єдиної інформаційно-комунікативної системи, яка об'єднає всі основні публічно-управлінські сервіси; - зростання рівня освіти, науково-технічного і культурного розвитку громадян та держави загалом 	<p>Threats (загрози/ризик)</p> <ul style="list-style-type: none"> - висока ціна та складність реалізації індивідуальних транзакційних послуг і регламентів; - немає повноцінної юридичної бази для безперебійної роботи державних установ з інформацією в електронній формі, яка б забезпечувала законодавчу основу для практичного виключення проблеми медіа-розриву; - недостатня кількість висококласних фахівців-державних службовців в державних установах; - низький рівень зарплати державних службовців, який не мотивує знання до досконалого володіння комп'ютерними технологіями; - можливі інформаційні війни та інформаційне шпигунство

Джерело: розроблено авторами

ній, які виведуть валютний ринок України на інший – більш цифровізований рівень.

Отже найважливішою роллю цифрових технологій у державному управлінні є збільшення ефективності управління за такими основними показниками як: рівень довіри громадян до органів публічної влади, ступінь відкритості та прозорості діяльності уряду, рівень залучення громадян до прийняття публічно-владних рішень та рівень корумпованості наших органів публічної влади [16].

Зробимо SWOT-аналіз використання цифрових технологій в державному управлінні (табл. 2).

Аналізуючи табл. 2 можна сказати, що процес впровадження інформаційних технологій в державному управлінні в Україні характеризується низкою проблем, які перш за все пов'язані з низьким рівнем фінансування проектів електронного урядування з боку держави, недостатнім рівнем знань у сфері використання цифрових технологій та їх можливостей громадянами старшого віку, звичка до паперових документів, незацікавленість держслужбовців у прозорості своєї діяльності та своїх корупційних схем. Для усунення цієї низки проблем потрібно не тільки стимулювати застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій в публічному управлінні, а й міняти саму систему [17].

Основними перспективами розвитку цифрових технологій у державному управлінні України є:

- зменшення рівня корупції в органах державного управління, перехід на електронну роботу дасть змогу аудиторам відслідкувати всі корупційні схеми держслужбовців, так як папір можна утилізувати, а от електронний документ, який знаходиться в загальному доступі майже неможливо;

- підвищення іміджу нашої держави в сфері інформаційного та технологічного розвитку. Україна зможе вийти на рівень економічно розвинутих держав і бути відомою в світ не тільки «як одна з найбільш корумпованих країн Європи», але й як одна з технологічно підкованих;

- підвищення комп'ютерної грамотності та культури наших громадян, службовців та посадових осіб. Так як більша половина населення не володіє комп'ютером, перехід на

цифрове урядування буде одним з ключових поштовхів до здобуття цих навичок;

- створення єдиної інформаційно-комунікативної системи, яка об'єднає всі основні публічно-управлінські сервіси, спростить не тільки роботу службовців, але й життя громадян. Так як не прийдеться чекати тижні в чергах за довідкою, а потрібно буде просто заповнити електронну анкету і прийти на видачу довідки в зазначений час;

- зростання рівня освіти, науково-технічного і культурного розвитку громадян та держави загалом.

Отже, розвиток та впровадження цифрових технологій в державному управлінні повинен мати комплексний характер, та обов'язково враховувати усі інформаційні, організаційні, правові, соціально-психологічні, кадрові, освітні, технічні та інші чинники. Потрібно також зазначити, що електронне урядування це не просто застосування інформаційних технологій в процесах діючого адміністрування і управління, а й зміна самої філософії державного управління та адаптування її використання цих інформаційних технологій [18].

Висновки. Сучасні технології сприяють прискоренню глобалізації, відкривають нові можливості для соціального і економічного розвитку держав та сприяють пришвидшенню координації між урядами, компаніями та жителями країн. Саме пандемія коронавірусу, яка активно розпочалась у 2020 році підштовхнула економіку до шаленого розвитку цифрових технологій, так як саме їх використання дозволяло підприємствам здійснювати торгівлю, а людям дозволило пристосуватись до нових реалій, таких як Інтернет-покупки усіх товарів та робота з дому.

Україні потрібно зробити колосальний об'єм роботи для повного переходу та запровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Перш за все нашому уряду зміцнити відповідну політику та вдосконалити нормативно-правову базу, які б в свою чергу забезпечили економічну і фінансову стабільність та сприяли співпраці у сфері оптимізації глобальних мереж. А по-друге – вести постійну боротьбу з корупцією, скоротити нерівність у рівні цифрових технологій серед населення та робити інвестиції у своїх громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. G20 International trade (2020). URL: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MEI_TRD (дата звернення: 30.12.2022).

2. The World Bank (2020). URL: <https://www.worldbank.org/en/who-we-are/news/coronavirus-covid19> (дата звернення: 30.12.2022).
3. Coronavirus : The world economy at risk (2020). OECD Interim Economic Assessment. Paris: OECD. March 2. 16 p. P. 2.
4. Oil (2020). URL: <https://www.bbc.com/news/topics/cmjppj223708t/oil> (дата звернення: 30.12.2022).
5. Ціна на золото. URL: <https://www.kitco.com/gold-price-today-usa/> (дата звернення: 30.12.2022).
6. Price for an ounce of fine gold (average price) from April 2020 to April 2021. URL: <https://tradingeconomics.com/commodity/gold> (дата звернення: 30.12.2022).
7. Global Ecommerce 2019. URL: <https://www.emarketer.com/content/global-ecommerce-2019> (дата звернення: 31.12.2022).
8. Global Ecommerce 2020. URL: <https://www.emarketer.com/content/global-ecommerce-2020> (дата звернення: 31.12.2022).
9. Top 10 countries ranked by retail ecommerce sale 2021. URL: <https://www.emarketer.com/chart/242909/top-10-countries-ranked-by-retail-ecommerce-sales-2020-2021-billions-change> (дата звернення: 31.12.2022).
10. Обсяг ринку Інтернет-реклами України (2022). URL: <https://vrk.org.ua/ad-market/> (дата звернення: 31.12.2022).
11. Минулого року ринок e-commerce досяг \$ 4 мільярдів (2020). URL: <https://dia.dp.gov.ua/minulogo-roku-riнок-e-commerce-dosyag-4-milyardiv/> (дата звернення: 31.12.2022).
12. Топ-10 найбільш відвідуваних маркетплейсів в Україні в липні 2020 року. URL: <https://rau.ua/ecommerceuk/top-10-marketplejsiv-lipni-2020/> (дата звернення: 31.12.2022).
13. European Commission. «e Government Factsheets» (2018). URL: www.epractice.eu/files/eGovernmentNorway.pdf (дата звернення: 02.01.2023).
14. Асанова А. А. Електронний уряд як дійовий механізм взаємодії і форма співпраці держави та громадян в інформаційному суспільстві. *Державне управління*. 2016. № 1. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/TEKNOLOGIYA/03-ASANOVA.pdf> (дата звернення: 02.01.2023).
15. Дубов Д. В., Дубова С. В. Основи електронного урядування : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 176 с.
16. Куценко С. І. Перспективи розвитку нормативно-правового забезпечення в контексті надання адміністративних послуг через електронні он-лайн сервіси. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 3. С. 89–92.
17. Єганов В. В. Проблеми та перспективи впровадження системи електронного урядування в Україні. *Державне будівництво*. 2012. № 2. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/db/2012-2/doc/1/05.pdf> (дата звернення: 03.01.2023).
18. Проект Закону про віртуальні активи від 21.10.2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-virtualni-aktivi> (дата звернення: 03.01.2023).

REFERENCES:

1. G20 International trade (2020). Available at: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MEI_TRD (Accessed: 30.12.2022).
2. The World Bank (2020). Available at: <https://www.worldbank.org/en/who-we-are/news/coronavirus-covid19> (Accessed: 30.12.2022).
3. Coronavirus: The world economy at risk (2020). OECD Interim Economic Assessment. Paris: OECD. March 2. 16 p. P. 2.
4. Oil(2020). Available at: <https://www.bbc.com/news/topics/cmjppj223708t/oil> (Accessed: 30.12.2022).
5. Csina na zoloto [The price of gold]. URL: <https://www.kitco.com/gold-price-today-usa/> (Accessed: 30.12.2022). (in Ukrainian)
6. Price for an ounce of fine gold (average price) from April 2020 to April 2021. Available at: <https://tradingeconomics.com/commodity/gold> (Accessed: 30.12.2022).
7. Global Ecommerce 2019. Available at: <https://www.emarketer.com/content/global-ecommerce-2019> (Accessed: 31.12.2022).
8. Global Ecommerce 2020. Available at: <https://www.emarketer.com/content/global-ecommerce-2020> (Accessed: 31.12.2022).
9. Top 10 countries ranked by retail ecommerce sale 2021. Available at: <https://www.emarketer.com/chart/242909/top-10-countries-ranked-by-retail-ecommerce-sales-2020-2021-billions-change> (Accessed: 31.12.2022).

10. Obsjag runky internet-reklamu Ukraine (2022) [The volume of the Internet advertising market of Ukraine]. Available at: <https://vrk.org.ua/ad-market/> (Accessed: 31.12.2022). (in Ukrainian)
11. Munylogo roky runok e-commerce dosjag \$4 miljardiv (2020). [Last year, the e-commerce market reached \$4 billion]. Available at: <https://dia.dp.gov.ua/minulogo-roku-rinok-e-commerce-dosyag-4-milyardiv/> (Accessed: 31.12.2022). (in Ukrainian)
12. Top-10 najbilw vidvidyvanux marketplejsiv v Ukraine v lupni 2020 roky [Top 10 most visited marketplaces in Ukraine in July 2020]. Available at: <https://rau.ua/ecommerceuk/top-10-marketplejsiv-lypni-2020/> (Accessed: 31.12.2022). (in Ukrainian)
13. European Commission. «e Government Factsheets» (2018). Available at: www.epractice.eu/files/eGovernmentNorway.pdf (Accessed: 02.01.2023).
14. Asanova A. A. (2016). Elektronnuj yriad jak dijovuj mexanizm vzaimodija i forma spivpracsi derzhavu ta gromadjan v informacijnomy sypilstvi derhavu ta gromadjan v informacijnomy sypilstvi (2016). [Electronic government as an active mechanism of interaction and a form of cooperation between the state and citizens in the information society]. Governance. Vol. 1. Available at: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/TEKNOLOGIYA/03-ASANOVA.pdf> (Accessed: 02.01.2023). (in Ukrainian)
15. Dybov D. V. and Dybova S. V. (2006). *Osnovu elektronnoho yryadyvannja* [Fundamentals of e-government]. Kyiv: Center for Educational Literature. 176 p. (in Ukrainian)
16. Kycsenko S. I. (2017). *Perspektivu rozvutky normativno-pravovogo zabezpeczennja v konteksti nadannja administrativnux poslyg cheres elektronnj on-lajn servisu* [Prospects for the development of regulatory and legal support in the context of the provision of administrative services through electronic online services]. Legal scientific electronic journal. Vol 3. P. 89–92. (in Ukrainian).
17. Eganov V. V (2012). *Problemu ta perspektivu vprovadgennja systemu elektronnoho yryadyvannja v Ukraine* [Problems and prospects of the implementation of the electronic government system in Ukraine]. State construction. Vol. 2. Available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/ebook/db/2012-2/doc/1/05.pdf> (Accessed: 03.01.2023). (in Ukrainian)
18. Proekt zakony pro virtualni aktivu vid 21.10.2020 (2020). [The draft Law on Virtual Assets dated 21.10.2020]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-virtualni-aktivi> (Accessed: 03.01.2023). (in Ukrainian)